

Liite 14

Suomen luonnonsuojeluliitto

Kevätvaltuuston kokous 13.-14.4.2024 Lahti

Luonnonsuojeluliiton Itämeri-strategia 2030

Suomen luonnonsuojeluliitto vaikuttaa Itämeren hyvän tilan saavuttamiseen vuoteen 2030 mennessä. Liiton kärjet ovat rehevöitymisen ja luontokadon pysäyttäminen sekä kansainvälisen yhteistyön tehostaminen. Voimavaroina ovat Itämeri- ja vesiasiantuntija, ACWA LIFE -hanke, Itämeri-testamentti sekä yhteistyö liiton piirien ja yhdistysten sekä muiden yhteistyökumppanien kanssa.

Suomen luonnonsuojeluliiton Itämeri-strategia 2030 korvaa sitä edeltäneen Itämeriohjelman (2010) ja on sitä strategisempi. Se ohjaa liiton toimintaa kooten tavoitteemme Itämeren tilan parantamiseksi.

Tavoitteemme

Luonnonsuojeluliiton tavoitteena on puhdas ja luonnoltaan monimuotoinen Itämeri. Liitto vaikuttaa piirien, yhdistystensä ja jäsentensä kanssa vesien hyvän ekologisen ja kemiallisen tilan saavuttamiseen sekä Itämeren rehevöitymisen ja luontokadon pysäyttämiseen vuoteen 2030 mennessä ACWA Lifen ja Itämeri-testamentin avulla palkatun Itämeri- ja vesiasiantuntijan sekä syvenevän kansainvälisen yhteistyön avulla. Liitto pyrkii vahvistamaan pysyvästi meri- ja vesitoiminnan asemaa osana liiton vaikuttamistoimintaa luontomme puolesta.

Itämeri on koko Luonnonsuojeluliiton yhteinen asia

Toimia Itämeren hyväksi tarvitaan sekä merialueella että valuma-alueella, jolta valtaosa meren rasiitusta lisäävistä ravinteista ja saasteista on peräisin. Valuma-alue kattaa lähes koko Suomen.

Strategian tarkoituksena on tuoda Itämeri-työhön koko liiton maanlaajuinen voima. Se ulottuu keskusjärjestöstä piirien ja yhdistysten kautta jäseniin. Strategia aktivoi jäseniä ja kansalaisia toimimaan Itämeren ja muiden vesistöjen puolesta. Strategia toimii samalla muunkin suojelutyön hyväksi vahvistamalla Luonnonsuojeluliiton asemaa sekä mielikuvaa liitosta Suomen tärkeimpänä ympäristöjärjestönä ja kansanliikkeenä ja samalla liiton vaikuttavuutta.

Tausta: Itämeri on Suomen luonnon kulmakiviä

Suomi on niemi Itämeressä. Merta ja samalla merenpohjaa on Suomen valtion alueesta 13 prosenttia (52 427 km²). Tämän ohella myös talousvyöhykkeen luonto kuuluu Suomelle. Näin Suomen vastuulla ja piirissä on 82 000 neliökilometriä mereistä monimuotoisuutta.

Meriluontoamme leimaa saariston ja rantaelinympäristöjen runsaus. Rannikkomme on poikkeuksellinen pitkä ja rikkonainen. Rannikolla ja kymmenillä tuhansilla saarillamme on rantaa yhteensä 47 400 kilometriä.

Nämä erityispiirteet, kuten myös esimerkiksi matala maankohoamisrannikko ja kovien pohjien yleisyys merkitsevät samalla, että Suomen osuus koko Itämeren meriluonnon monista elinympäristötyypeistä ja lajeista on poikkeuksellisen suuri. Tämä näkyy esimerkiksi rakkoleväelinympäristön esiintymisen painottumisessa Itämerellä.

Saarisuudesta sekä myös ulappa- ja pohjaluonnon otollisuudesta kertoo, että merilinnuista Suomi on merikihulle, riskilälle, pilkkasiivelle ja karikukolle Itämeren tärkein maa.

Itämerellä, sen saaristolla ja rannikolla on myös suuri merkitys meille suomalaisille. Itämeri on olennainen osa suomalaista elämää ja sielunmaisemaa sekä monille tärkeintä lähiluontoa. Itämeren tilan paraneminen vaikuttaisi hyvin myönteisesti ihmisten terveyteen, hyvinvointiin ja vesistöjen virkistyskäyttöön. Se kohentaisi rantakiinteistöjen arvoa, huoltovarmuutta, kalastus- ja matkailuelinkeinoja, kulttuuria ja alueiden vetovoimaisuutta asuinpaikkana. Suomen meriympäristön tilan paraneminen tuottaisi ympäristöhallinnon laskelmien mukaan noin 500 miljoonan euron vuosittaiset kokonaishyödyt.

Lähtötilanne: Itämeren tila on heikko ja Suomi on epäonnistunut ravinteiden vähentämisessä

Kansainvälinen Itämeren tilan arvio (Itämeren suojelukomission Holas 3) valmistui vuonna 2023 ja Suomen oma arvio (Meriympäristön tila 2024) on juuri valmistumassa.

Itämeren suojelun onnistumisiin kuuluu merikotkan, hylkeiden ja saukon selviäminen liikapyynnin ja ympäristömyrkkysten aiheuttamasta kriisistä, jonka ratkaisemisessa SLL:n vaikuttamistyöllä oli tärkeä osuus. Taajamien ja teollisuuslaitosten ravinteita ja muita päästöjä on vähennetty onnistuneesti, ja rannikollemme on perustettu suojelualueita, kuten Perämeren, Selkämeren, Saaristomeren ja Itäisen Suomenlahden kansallispuistot, joiden perustamisen taustalla vaikutti myös Suomen luonnonsuojeluliiton työ. Ympäristömyrkyistä PCB:n ja DDT:n isojen haittojen aika on Itämerellä ohi.

Suomi on lipsunut hyvän tilan tavoitteista

Suomen ensimmäinen Itämeren suojelun toimintaohjelma hyväksyttiin vuonna 2007, ja sen tavoitteena oli saavuttaa Itämeren hyvä tila vuoteen 2021 mennessä. Tavoitteessa ei onnistuttu. Vuonna 2021 päivitetyn Suomen merenhoidon toimintaohjelman myötä tavoitevuosi siirtyi vuoteen 2030. EU:n vesiputedirektiivin ja Suomen vesienhoidon alkuperäisenä tavoitteena oli puolestaan estää vuoteen 2015 mennessä jokien, järvien ja rannikkovesien tilan heikkeneminen sekä pyrkiä kaikkien vesien vähintään hyvään tilaan. Suomi on laiminlyönyt tavoitteen aikataulun ja tavoiteltu meriympäristön hyvä tila on siirtynyt vuoteen 2027.

Pääongelmana rehevöityminen

Itämeren tila on kokonaisuutena heikko. Liiallisesta ravinnekuormituksesta johtuva rehevöityminen on Itämeren suurin ongelma, joka vaikuttaa koko ekosysteemiin. Luontopaneelin raportin mukaan vedenalainen monimuotoisuus vähenee rehevöitymisen takia. Suomen merialueista ainoastaan Merenkurkun rannikkovedet ovat hyvässä tilassa rehevöitymisen suhteen eikä muutosta parempaan suuntaan ole tapahtunut. Erityisesti Itämeren ulappa- ja rannikkovesien tila on Suomessa edelleen huono. Monimuotoisuuden kannalta olennaisten niin sanottujen valoisien pohjien tilanne on pääosin huono rehevöitymisen ja osin myös happikadon ja sedimenttien saastumisen takia. Ravintoverkon tilanne on etenkin eteläisillä merialueillamme valtaosin huono. Rehevöityminen ilmenee veden samentumisena, sinilevien ja rihmalevien runsastumisena, pohjien liettymisenä ja hapettomuutena

sekä muutoksina eliöyhteisöissä. Laajojen sinileväkukintojen yleistymisen ja hapettomat pohjat kuuluvat rehevöitymisen vakaviin seurauksiin.

Jotta Itämeren tila parantuisi, kaikkien Itämeren valuma-alueen valtioiden tulee pienentää haitallisia vaikutuksia huomattavasti. Lähes koko Suomi sijaitsee Itämeren valuma-alueella ja Suomen omat päästöt vaikuttavat keskeisesti omien rannikkovesiemme tilaan. Rehevöitymisen tila on pysynyt useimmilla merialueilla ja indikaattoreilla samanlaisena 1990-luvulta tähän päivään asti. Rehevöityminen ei ole helpottunut, koska jokiemme kuljettama ravinnekuorma mereen ei ole vähentynyt 20 vuoteen. Suurin osa mereen päätyvästä ravinnekuormituksesta on kaikilla merialueillamme peräisin maataloudesta, jossa ei ole pystytty riittävästi vaikuttaviin toimenpiteisiin. Peltomaan ravinnetaso ei ole typen ja fosforin osalta vähentynyt Suomessa vuodesta 2010.

Maatalouden aiheuttama fosforikuormitus on ollut hyvin heikossa laskussa viimeisen 10 vuoden aikana paitsi Saaristomerellä, jossa on jopa lievää kuormituksen kasvua. Suomi on sitoutunut parantamaan Itämeren tilaa. Suomessa kannetaan erityistä huolta juuri Saaristomerestä, jonka ravinnekuormitus on Itämeren suojelukomission (HELCOM) *hot spot* -listalla.

Itämeren luontokato

Itämeren suuria ongelmia ovat lisäksi luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen, vieraslajit, ylikalastus, mereen laskevien vaelluskalajokien patoaminen, meriympäristöön kohdistuva rakentaminen mukaan lukien merituulipuistot, meriliikenne, ruoppaukset, merihiekan ja -soran nosto sekä ympäristömyrkköjen, roskien ja kemikaalien kertyminen mereen.

Vuoden 2019 uhanalaisuusarvioinnin mukaan esimerkiksi 39 prosenttia saaristolinnuista oli uhanalaisia, esimerkiksi selkälökki, haahka, karikukko ja riskilä. Kaloista uhanalaisia ovat mm. lohi, vaellussiika, meriharjus, ankerias ja meritaimen. Myös turskakantojen tilanne on heikko ja jopa silakan kanta Suomenlahdella ja Pohjoisella Itämerellä on merkittävästi heikentynyt.

Haitalliset vieraslajit ovat Itämerellä erityinen ongelma, mikä näkyy esimerkiksi mustatäplätökon, liejutaskuravun ja vaeltajasimpukan saavuttamassa vahvassa asemassa ekosysteemissä alueilla, jonne nämä lajit ovat levinneet. On tärkeää estää uusien haitallisten vieraslajien pääsy Itämereen ja ehkäistä nykyisten leviämistä.

Ilmaston kuumeneminen on myös Itämeren ongelma

Ilmaston lämpeneminen on kasvava ongelma. Se on tuonut jo nyt lämpöaallot ja jääpeitteen vähenemisen ongelmaksi, ja tällä vuosisadalla ilmaston kuumenemisen vaikutus on jyrkemmän. Ilmastonmuutos vaikuttaa myös muihin Itämeren ongelmiin. Se pahentaa rehevöitymistä jokivirtaamien kasvun kautta ja lämpötilan kasvu lisää rannikkovesien happikatoa. Vaikutus Itämeren suolapitoisuuteen on koko meren tasolla avoin.

Itämerellä on arktista lajistoa, kuten pesänsä jään ja lumen varaan rakentava itämerennorppa, johon jääpeitteen väheneminen vaikuttaa voimakkaasti. Linnuista arktiseen faunatyyppiin kuuluvat muun muassa haahka ja karikukko. Lämpöaallot pahimmillaan tappavat eliöstöä, kun niiden sietokyky ylittyy, ja esimerkiksi avainlajit rakkohauru ja sinisimpukka ovat kärsineet jo tähänastisista lämpöaalloista. Lajeista monet ovat uhanalaisia.

Merituulivoima ja muut hankkeet

Lähi vuosien erillisiksi haasteiksi tunnistettiin merituulivoima ja suuret rannikolle ja valuma-alueelle sijoitettavat teollisuuslaitokset, kuten akkukemikaalitehtaat.

Merituulivoiman vaikutusta lisää, että tuulipuistot ovat massiivisia, jopa 90 kilometriä leveitä, ja että esimerkiksi Selkämerellä lähekkäisiä hankkeita on paljon, jolloin koko merialueesta suuri osa voi päätyä tuulivoima-alueeksi. Korkeussuunnassa ja siten lintujen ja lepakoiden suhteen suunniteltujen suurien merituuliyksiköiden vaikutus ulottuu jopa 400 metrin korkeuteen, joten muodostuva mahdollinen este on myös korkeussuunnassa huomattava. Useiden merilintujen, kuten ruokkilintujen ja selkälokin, on havaittu välttävän merituulivoima-alueita. Nyt Itämerellä on Suomen merialueella ja talousvyöhykkeellä suunnitteilla suuria tuulipuistoja muun muassa lähelle pesimäluotoja, pyöriäisen esiintymisalueille, itämerennorpan pesimäalueille Perämerellä sekä mustalinnun tärkeälle kerääntymisalueelle Selkämerellä. Selkämerellä suunniteltujen tuulipuistojen alueita sijoittuu myös hanhien, kuten metsähanhen muuttoreitille ja selkälokin ruokailuympäristöön. Tuulipuistojen sähkölinjoja ja kaapelointeja on alustavasti linjattu suojelualueiden läpi, mikä vaatii erityisen tarkkaa suunnittelua luontoarvojen turvaamiseksi. Puistojen ja niiden rakentamisen aiheuttaman melun, värinän ja sähkömagneettisen kentän vaikutukset esimerkiksi vaelluskaloihin tunnetaan huonosti. Niiden vaikutukset nisäkkäisiin tiedetään huomattaviksi. On samalla syytä muistaa, että merituulivoimalla voi olla myös positiivisia vaikutuksia esimerkiksi riittämäisen ympäristön luojana. Liitto suhtautuu myönteisesti oikein sijoitettuun ja muuhun meriluontoon sopivaan merituulivoimaan, mutta vaikuttaa siten, ettei voimaloita sijoiteta monimuotoisuuden kannalta tärkeille alueille ja maisema-alueille. Merituulivoiman vaikutuksia tulee seurata.

Myös erilaiset meren pohjiin kohdistuvat ruoppaukset sekä merihiekan ja -soran nostot vaikuttavat hyvin haitallisesti merten pohjaeliöstöön, kasvillisuuteen ja virtausolosuhteisiin ja ne hävittävät kalojen kutu- ja poikastuotantoalueita. Niistä tulee myös ravinnepäästöjä. Luonnonrantojen katoaminen satama- ja kaupunkirakentamisen tieltä tuhoaa herkkiä meriekosysteemejä, mikä näkyy mm. luonnonvaraisten kalakantojen taantumana. Vaelluskalakantojen uhanalaistumiseen on vaikuttanut ratkaisevasti mereen laskevien kutujokien patoamiset.

Luonnonsuojeluliiton Itämeri-työn vahvuudet ja haasteet

Luonnonsuojeluliitolla on Itämeri-työssä pitkät perinteet ja vahva asema. Me olemme mukana, kun Itämereen liittyviä lakeja, budjetteja, strategioita ja ohjelmia tehdään. Koska me emme ole pelkkä kampanja- ja projektiorganisaatio, pystymme seuraamaan ja vaikuttamaan asioihin vuosikymmeniä, jopa sukupolvesta toiseen. Monialaisuutemme ansiosta pystymme vaikuttamaan eri ongelmiin monipuolisesti, kuten luontokadon, ilmastokriisin ja saastumisen sekä Itämeren suhteisiin.

Meillä on ainoana koko Itämeren rannikon ja valuma-alueen kattava paikallisyhdistysten ja piirien verkosto. Me voimme vaikuttaa alueellisiin vesienhoitosuunnitelmiin, lupiin ja rakentamattomia rantoja puolustaviin kaavoihin. Meillä on tarvittaessa myös muutoksenhakuoikeus. Olemme tehneet paljon perinnebiotooppien hoitoa mm. Saaristomerellä, lajistoseurantoja sekä luontokartoituksia ja suojelualoitteita (esim. BALTF-hanke).

Meillä on koko vaikuttamisen ketju kunnossa myös Itämeren (HELCOM, Baltic Sea Advisory Council) ja EU:n päätöksentekoon. Meillä on hyviä yhteistyökumppaneita, kuten Coalition Clean Baltic ja Fisheries Secretariat, mikä mahdollistaa osallistumista myös kansainvälisiin hankkeisiin.

Toisaalta Luonnonsuojeluliitolla ei ole tällä hetkellä kokopäiväistä Itämeri- ja vesityöntekijää. Tämä on johtanut myös siihen, että emme ole voineet hyödyntää täysipainoisesti HELCOMin ja CCBn yhteistyön mahdollisuuksia. Tätä voimavarojen puutetta on kuitenkin mahdollista paikata ACWA LIFEn ja Itämeri-testamentin ansiosta.

Toinen keskeinen puute on, että liitolla ei ole toimintaa Suomeen kuuluvalla Ahvenanmaalla. Viime aikoina olemme oppineet, että Itämeri-asioissa tarvitaan yhä enemmän yhteistyötä maakunnan ja valtakunnan rajan yli. Tämän kehittämiseen on keino: syvempi yhteistyö Natur och Miljön ja sen Ahvenanmaan osaston kanssa.

Vaikuttamistyömme Itämeren puolesta

Vaikutamme lainsäädäntöön, meriluonnon suojeluun ja merialueiden käyttöön, maa- ja metsätalouteen, yhdyskuntien, vesiviljelyn ja teollisuuden vesiensuojeluun liittyviin keinoihin, yhteensovittamiseen ja ohjaukseen sekä Itämeren suojelun edellyttämään rahoitukseen. Seuraamme myös rantarakentamista, rannikkoalueiden kaavoitusta (erityisesti rakentamattomat ja saavutettavat rannat), merituulivoimapuistojen suunnittelua, vesiliikennettä, merihiekan ja -soran nostoja, roskaantumista sekä väylä- ja siltahankkeita.

Itämeren tilaan vaikuttaa enenevästi voimistuva ilmastonmuutos, joten ilmastovaikuttamisellamme pyritään myös vaikuttamaan Itämeren tilaan. Ilmastonmuutoksen merkitystä Itämeren luonnolle pidetään esillä liiton Itämeri- ja ilmastoviestinnässä.

Liitto vaikuttaa Itämerta suojelevan lainsäädännön kehittämiseen. Esitämme muun muassa ilmastolain tyyppistä Itämerilakia, jossa hallitukset sidotaan entistä paremmin merenhoidon tavoitteiden saavuttamiseen ja seurannan raportointiin. Ajamme vesilain kokonaisuudistusta sekä kaikille ojituksille ja pienruoppauksille kunnollista lupamenettelyä, valvontaa ja seurantaa.

Tutkimuksen ja seurannan tehostaminen ja riittävän rahoituksen varaaminen niihin on erittäin olennaista, jotta Itämeri voidaan pelastaa ja jotta toimet kohdennetaan oikein. Luonnonsuojeluliitto vaikuttaa seurannan, tutkimuksen ja näiden vaatimien kalustohankintojen puolesta.

Toimimme muun muassa Saaristomeren suojelurahaston hoitokunnassa, vesien- ja merenhoidon työryhmissä, Coalition Clean Balticin toiminnassa, Suomen Itämeripaneelissa, Kalankasvatuksen OHKE-hankkeen yhteistyöryhmässä, Öljysuojarahastossa sekä osallistumme Helsingin ja Turun Itämerihaasteeseen. Seuraamme myös mm. Suomen rannikkostrategian ja merialuesuunnittelun toteutusta, jonka laadinnassa olemme olleet mukana. Kalastuspolitiikassa olemme mukana EU:n Baltic Sea Advisory Councilissa. Vaikutamme Suomen kantoihin myös useissa valtioneuvoston EU-jaostoissa (ympäristö, meripolitiikka, kalastus, maatalous). Huomioimme Itämeren, kun vaikutamme hallitusohjelmiin ja valtion talousarvioon.

Liitto suuntaa strategiakaudella uusia resursseja Itämeri- ja vesityöhön. Pyrkimyksenä on vakiinnuttaa kaudella Itämeri- ja vesitoiminta yhdeksi liiton toiminnan painopisteistä, kuten esimerkiksi Ruotsin luonnonsuojeluliitto uudessa strategiassaan. Itämeri-toimintaan hankitaan aktiivisesti ulkopuolista rahoitusta ja lahjoitusvaroja.

Kolme kärkeä

Suomen luonnonsuojeluliitto kantaa Itämerestä vastuuta maan suurimpana ympäristöjärjestönä, jolla on toimintaa kaikkialla sen rannikolla ja koko valuma-alueella. Luonnonsuojeluliitto vaikuttaa tulevana vuosina Itämeren puolesta keskittyen ennen muuta kahteen asiaan: ravinnesaastekuorman vähentämiseen sekä viestimiseen ja vaikuttamiseen Itämeren monimuotoisuuden sekä sen suojelun tärkeyden puolesta. Tässä hyödynnämme entistä paremmin kansainvälistä yhteistyötämme.

1 Pistetään tiukat rajat ravinteille ja saasteille

Pidämme voimakkaasti esillä maa- ja metsätalouden merta rehevöittävien päästöjen suurta osuutta Suomen ja yksittäisten valuma-alueiden päästöistä. Näin luomme painetta uusille ja riittävän voimakkaille päästöjen vähennystoimille.

Rehevöityminen on pääsyy Itämeren rannikon, ulappaluonnon ja ravintoverkkojen huonoon tilaan, happikatoon ja syanobakteerikukintoihin (sinileväongelma). Asiaa pahentaa ilmastonmuutos. Strategiakaudella Itämeren vesiensuojelun ja myös monimuotoisuuden suojelussa onnistumisen ehdoton edellytys on maa- ja metsätalouden kuormituksen voimakas vähentäminen, jossa on toistaiseksi epäonnistuttu täysin.

Itämeren tilan kannalta on varsinkin rannikolla keskeistä valuma-alueelta tulevan liiallisen ravinnekuorman vähentäminen. Valuma-alueiden kuormituksen vähentäminen parantaisi myös Suomen rannikon läheisten vesistöjen tilaa. Pelot ovat suuri kiintoaineen lähde vesiin, mikä näkyy varsinkin rannikkomme läheisten jokien ja järvien rehevöitymisensä ja samentumisena.

Itämeren ja vesistöjen hyvän tilan tavoitteista ei tule enää lipsua. Keinot kuormituksen vähentämiseksi tunnetaan, nyt on ryhdyttävä myös toteuttamaan niitä tehokkaasti. Lähtökohtana ovat vesistöjen valuma-alueet, koska sieltä valuvat rehevöittävät ravinteet ovat juurisyy rannikkovesiemme heikkoon tilaan. Maankäytön vesienhallinnan on muututtava kuivattamisesta vesien pidättämiseksi.

Maa- ja metsätalouden vesistökuormituksen tehokkaat ja kohdennetut vähennyskeinot on saatava heti käyttöön, metsätalouden ojitukset on muutettava luvanvaraisiksi ja kuivatetut turvemaat on vesitettävä. Valtionhallinnossa on käynnistettävä tiivis yhteistyö, jossa kunnostushankkeet kohdistetaan tehokkaasti vesistön koko valuma-alueelle. Lisätyökaluina voivat toimia myös EU:n ennallistamisasetus ja ekologinen kompensatio. Lisää rahoitusta ja uusia rahoituskanavia on otettava käyttöön.

Uudet tiedot metsätalouden ravinnekuormituksesta osoittavat ne paljon aiempaa suuremmiksi. Jatkamme työtä metsätalouden vesistö päästöjen vähentämiseksi (mm. metsätalouden tuet, turvemaiden metsätalouden muutos, soiden ennallistaminen, riittävät puustoiset suojavyöhykkeet jne.).

Tulevat vesienhoitosuunnitelmat vuosille 2028–2033 laaditaan vesienhoitoalueittain, ja keskeisissä kysymyksissä on alueellisia eroja, joten alueellisten luonnonsuojelupiirien näkemykset ovat tärkeitä. Kaikille alueille yhteisiä teemoja ovat maa- ja metsätalouden kuormituksen vähentäminen, vesielinympäristöjen kunnostaminen, suojelualueiden perustaminen, vesien tilaa parantavien toimien tehostaminen sekä valuma aluelähtöinen vesien- ja kuormituksen hallinta muuttuvassa ilmastossa. Valtionhallinnossa on julkaistu tiekartta, jolla halutaan tukea valuma-alue suunnittelun yleistymistä sidosryhmien kanssa, ja liitto vaikuttaa voimakkaasti valuma-aluekohtaisen päästöjen vähentämisen puolesta. Liiton alueellinen voima mahdollistaa vahvan vaikuttamisen vesistöjen ja Itämeren hyväksi.

Myös öljyonnettomuden riski on varsinkin Suomenlahdella kasvanut Ukrainan sodan mahdollisesti enenevästi vaikuttaessa alueella ja Venäjän ollessa epävakaa. Liitto vaikuttaa viranomaisiin, jotta valmiutta öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan kohotetaan. Ympäristövahinkojen torjunnan valmius on samalla kohotettava tasolle, jossa varaudutaan myös sotatoimien laajenemiseen Itämeren

alueella. Esimerkiksi vain öljyntorjuntaan kaikissa oloissa varattujen alusten saatavuus on varmistettava.

Meriluonnon paineita Suomessa lisää myös uusien teollisuuslaitosten, kuten akkukemikaalitehtaiden ja kaivosten perustaminen. Liitto pyrkii siihen, ettei teollisuuslaitoksia sijoiteta luonnon kannalta kestävämmästä ja että ne soveltavat BAT-ajattelua myös esimerkiksi raskasmetallien, sulfaattipäästöjen ja lämpökuorman suhteen. Emme hyväksy merenpohjan kaivostoimintaa (esim. rautamagnaani). Valitamme hallinto-oikeuksiin hankkeista, jotka ylittävät valituskynnyksen säädösten suhteen.

Liitto vaikuttaa myös siten, että ympäristölle haitallisten yhdisteiden ja aineiden kuten PBDE- ja PFAS-aineiden, ja mikromuovien vaikutukset Itämeressä otetaan vakavasti, niiden lähteet selvitetään ja kuormitukseen puututaan.

Liitto vaikuttaa EU:ssa ja kotimaassa maatalouspolitiikkaan ja ruokaketjuun mm. ravinteiden vähentämiseksi vesistönsuojelutoimilla ja nykyistä kasvispohjaisemmalla ruokavaliolla. Asia on nyt jumissa poliittis-hallinnollisen siiloutumisen (maa- ja metsätalousministeriö) takia. EU-vaikuttamisessa keskitytään seuraavaan yhteisen maatalouspolitiikan CAP-kauteen (2028–). Edistämme SLL:n, BirdLife Suomen ja NoM:n ”*Kestävän maatalouden tiekartan*” (2019) toimia sekä mm. riittäviä suojakaistoja- ja vyöhykkeitä. Liitto vastustaa myös muun kuin suljetun kierron vesiviljelyn lisäämistä Itämerellä. Siihen liittyy ravinteiden lisäksi myös tauti- ja vieraslajiongelmia.

2 Itämeren luontokato pysäytetään

Liitto pyrkii kaikin tavoin mereisen suojelupinta-alan lisäämiseen vähintään 30 prosenttiin Suomen vesialueesta ja talousvyöhykkeestä. Liitto tekee ehdotuksia muun muassa mereisten kansallispuistojen laajentamista ja uusien merellisten suojelualueiden perustamisesta. Edistämme yhteistyössä Natur och Miljön kanssa mereisten suojelualueiden ja kansallispuiston tapaisen suojelualueen perustamista myös Ahvenanmaalle. Liitto pitää esillä Itämeren lajiston uhanalaisuutta ja lajiston suojelun edellyttämiä toimia.

Suomen luonnonsuojeluliitto turvaa Itämeren luonnon ainutlaatuista monimuotoisuutta muun muassa viestimällä monimuotoisuuden tärkeydestä, kunnostamalla perinneluontotyyppisiä ja osallistamalla lajiseurantoihin ja yhteistyöryhmiin. Edistämme voimakkaasti EU:n biodiversiteettistrategian tavoitetta suojella 30 prosenttia merialueesta. Vaikutamme vastaavasti meriluonnon ja ennallistamistavoitteiden puolesta. Edistämme uhanalaisten vaelluskalakantojen elpymistä kalastuksen säätelyn, noususteiden purkamisten ja kutujokien kunnostusten keinoin.

Erityisesti huomiomme monimuotoisuustyössä on merinisäkkäissä, saaristolinnuissa, kaloissa mukaan lukien vaelluskalat sekä haitallisissa vieraslajeissa ja ravintoverkkojen tasapainossa. Viestimme Itämeren monimuotoisuuden yleisestä merkityksestä Suomelle somessa ja medioissa. Vesi- ja meriluontomme biodiversiteetissä monet olennaiset ja karismaattisetkin lajit ovat jääneet viestinnällisesti katveeseen, ja liitto ryhtyy niiden ääneksi. Aktivoimme kansalaisia havaintojen tekoon, missä yhtenä mahdollisuutena on kerätä rohkaisevaa tietoa myös tuoreista onnistumisista, kuten saukon paluusta rannikolle ja saaristoon.

Vaikutamme myös luontoa vaarantaviin hankkeisiin muun muassa merituulivoiman, kalankasvatuksen, akkutehtaiden ym. luvissa ja sijainninhajauksessa. Vaadimme riittäviä voimavaroja tutkimus- ja kartoitushankkeiden, kuten VELMU, jatkamiselle ja niiden tulosten huomioon

ottamiselle suunnittelussa ja luvituksessa sekä valvonnassa. **3 Hyödynnetään kansainvälinen yhteistyö**

Kansainvälisesti liitto tehostaa vaikuttamistaan Coalition Clean Balticissa pyrkien muun muassa aktivoimaan CCB:n biodiversiteettityötä ja tuoden CCB-verkostossa löydettyjä hyviä käytäntöjä Suomeen. Tähän asti SLL:n panostus CCB:ssä on keskittynyt merinisäkkäisiin ja kaloihin, nyt tavoitteena on osallistua laajemmin järjestön merensuojelutoimintaan ja tuomaan esimerkiksi merilintujen suojelu näkyvämmiin mukaan järjestön työhön. Liitto pyrkii myös osallistumaan HELCOM-työhön nykyistä enemmän CCB:n kautta.

Liitto tekee Itämeren suojelussa yhteistyötä muun muassa Natur och Miljö rf:n kanssa ja pyrkii vaikuttamaan myös Ahvenanmaan alueen meriluonnon suojeluun yhteistyössä Ålands NoM:n kanssa.

Neljä voimavaraa

1 Itämeri- ja vesiasiantuntija

Suomen luonnonsuojeluliitto tehostaa strategiakaudella Itämeri-toimintaansa rekrytoimalla Itämeri- ja vesiasiantuntijan. Itämeri- ja vesiasiantuntija saa rahoituksensa EU:n ACWA LIFE -hankkeesta, jonka omavastuuosuus katetaan liiton saamalla Itämeri-testamentilla. Jos Life-hanke ei toteudu, työntekijä rahoitetaan mahdollisuuksien mukaan ja erikseen päätettävän laajuisena suoraan testamentti- ja muin lahjoitusvaroin. Tehtävä pyritään vakinaistamaan. Asiantuntija seuraa Itämeren ja sen suojelun tilaa, valmistelee ja tekee liiton suojelutyötä ja aloitteita sekä on piirien ja yhdistysten tukena Itämeri-asioissa.

2 ACWA LIFE -hanke

Luonnonsuojeluliitto osallistuu vuosina 2025–29 ACWA LIFE -hankkeeseen työnimellä ”Ääntä Itämerestä”. Liitto tukee piirien ja yhdistysten meri- ja vesitoimintaa ja viestii kansalaisille ja päättäjille valuma-alueenäkökulman sekä esimerkiksi maa- ja metsätalouden toimien välttämättömyydestä meren- ja vesiluonnon heikon tilan korjaamisessa sekä tuo esiin Itämeren ja sen valuma-alueiden monimuotoisuuden suojelua. Liitto analysoi Suomen toimintaa vesien- ja merenhoidossa kansalaisjärjestöjen näkökulmasta ja osallistuu valtakunnallisesti ympäristöministeriön vetämään politiikkaohjauksen kehitystyöhön.

3 Itämeri-rahasto

Liitto nostaa kaikilla tasoillaan profiiliaan Itämeren suojelussa. Liiton saamat Itämeri-aiheiset lahjoitukset kootaan Itämeri-rahastoon, jonka varoja käytetään Itämeren suojelua tehostaviin toimiin liiton kaikilla tasoilla.

Liitto kerää varainhankinnassaan Itämeri-rahastolle uusia lahjoituksia. Itämeri-toiminnalla vahvistetaan samalla mielikuvaa SLL:sta koko suomalaisen luonnon puolesta kaikin voimin toimivana, valtakunnallisesti tärkeänä järjestönä. Jäseniä aktivoidaan toimimaan vesiluonnon ja Itämeren puolesta.

Oma Itämeri-rahasto on myös varasuunnitelma Itämeri- ja vesiasiantuntijan palkkaamiseen siinä tapauksessa, että ACWA LIFE ei toteutuisi. Itämeri-rahaston avulla toteutetaan myös toimia, joita ei voi tehdä LIFE:ssä. Lisäksi Itämeri-testamentista apurahoja jakamalla tehostetaan Itämeren suojelua.

4 Liitto verkostona

Liitto tuo Itämeren ja vesiensuojelun entistä selkeämmin osaksi piiriensä ja yhdistystensä työtä. Tiivistämme yhteistyötä myös Luontoliiton Itämeri-ryhmän ja ruotsinkielisen sisarjärjestömmme Natur och Miljön kanssa. Liiton Itämeri- ja vesiasiantuntija ja ympäristöoikeuden asiantuntijat auttavat piirejä, yhdistyksiä ja jäseniä Itämerta koskevissa kysymyksissä.

Seuranta

Liitolla on strategian seuraamista varten Itämeri-ryhmä, jossa ovat edustettuna liiton hanke- ja ympäristöpolitiikkatiimi, Itämeri-asiantuntijat ja hallituksen nimeämät luottamushenkilöt. Strategiaa seurataan ja liiton Itämereen kohdistuvaa vaikuttamistyötä ohjataan myös liiton vuosi- ja strategiatyön yhteydessä. Ohjelma voidaan samalla tarvittaessa päivittää, jos aihetta ilmenee.

Väliarvionti tehdään vuonna 2027 (mm. Suomen hallituksen, merenhoitosuunnitelmien ja CAP-ohjelmakauden taitekohta).